

APLIKÁCIA MONTESSORI PRINCÍPOV V GERAGOGICKEJ PRAXI

Justin TURZÍK – Nina BODORÍKOVÁ

APPLICATION OF MONTESSORI PRINCIPLES IN GERAGOGICAL PRACTICE

ABSTRAKT

Štúdia je zameraná na exploráciu perspektív sociálno-edukačnej práce so seniormi založenej na Montessori princípoch. Syntéza doterajších empirických poznatkov naznačuje, že aplikácia predmetných princíпов má potenciál podporiť rozvoj kognitívnych funkcií, posilniť emocionálnu stabilitu a stimulovať sociálnu angažovanosť seniorov, implikujúc osoby s neurodegeneratívnymi ochoreniami. Príspevok ozrejmuje prínosy i limity implementácie súvzťažných prístupov do geragogickej praxe a identifikuje potrebu riadne metodologicky ukotveného empirického overovania ich efektivity prostredníctvom longitudinálnych a kontrolovaných výskumných dizajnov. Zámerom príspevku je ilustrovať podnety pre uplatňovanie Montessori princíпов v geragogickej praxi.

Kľúčové slová: geragogika, sociálno-edukačná starostlivosť, Montessori princípy, seniori

ABSTRACT

The study focuses on exploring the perspectives of socio-educational work with seniors based on Montessori principles. The synthesis of existing empirical findings suggests that the application of these principles has the potential to enhance cognitive function, strengthen emotional stability, and stimulate social engagement among older adults, including individuals with neurodegenerative diseases. The paper clarifies both the benefits and limitations of implementing related approaches in geragogical practice and identifies the need for methodologically sound empirical verification of their effectiveness through longitudinal and controlled research designs. The aim of the paper is to illustrate insights for the application of Montessori principles in geragogical practice.

Keywords: geragogy, socio-educational care, Montessori principles, seniors

ÚVOD

Problematika edukácie a aktivizácie seniorov patrí medzi kľúčové oblasti výkonu odborných činností v kontexte súčasnej geragogiky. Dynamické zmeny v demografickej štruktúre spoločnosti si vyžadujú nové prístupy k sociálno-edukačnej starostlivosti zamerané na udržiavanie psychickej pohody, kognitívnych funkcií a sociálnych väzieb. Do popredia sa dostávajú prístupy, ktoré spájajú edukačný, terapeutický aj sociálny rozmer.

Montessori princípy neboli pôvodne postulované pre prácu so seniormi, no postupne sa adaptovali aj na predmetnú oblasť. Ich podstata spočíva vo vytváraní a udržiavaní podmienok, ktoré podporujú autonómiu, sebaexpresiu a možnosť učiť sa individuálnym tempom v seniorskom veku. Implementácia uvedených perspektív do geragogickej praxe otvára cestu k systematickej podpore osobnostného rozvoja a sociálnej angažovanosti seniorov, vrátane tých s rôznymi zdravotnými znevýhodneniami. Stále nie dostatočne rozsiahle zastúpenie empirických výskumov naznačuje, že uplatňovanie Montessori princípov môže pozitívne ovplyvniť oblasť kognitívnej stimulácie i emocionálnej stability. Selekcia relevantných výskumných zistení tvorí základ predloženého príspevku. Paralelne vytvára priestor pre ďalšiu exploráciu limitov a príležitostí, ktoré aplikácia Montessori princípov do geragogickej praxe prináša.

Štúdia ma prehľadový charakter a orientuje sa na analýzu relevantnej odbornej literatúry, ktorá reflektuje možnosti a limity aplikácie Montessori princípov v kontexte geragogickej praxe. Primárnym zámerom štúdie je poskytnúť deskripciu vybraných zdrojových prameňov, ktoré ozrejmuju podnetné empirické zistenia a zároveň poskytujú širšie východiská pre porozumenie predmetnej problematiky. Analytický rámec štúdie je zameraný na zodpovedanie nasledujúcich otázok:

- I. Aký význam má implementácia Montessori princípov do geragogickej praxe?*
- II. Aké sú limity spojené s aplikáciou Montessori princípov v geragogickej praxi?*

VÝCHODISKÁ PRÁCE SO SENIORMI ZALOŽENEJ NA MONTESSORI PRINCÍPOCH

Uplatňovanie Montessori princípov sa v geragogickej praxi v posledných rokoch čoraz viac etabluje ako špecifický prístup k sociálno-edukačnej starostlivosti o seniorov s neurodegeneratívnymi ochoreniami. Bazálna podstata spočíva v tom, že pomocou pripraveného prostredia a systematickej sociálno-edukačnej práce je podporovaná stimulácia kognitívneho potenciálu seniorov a ich aktívna participácia na sociálnych procesoch. Empirické zistenia preukázali, že pri pravidelnej realizácii Montessori intervencií dochádza k zlepšeniu pozornosti seniorov, ich pamäťových a jazykových schopností, pričom je súčasne posilňovaná autonómia a sociálne začlenenie. Aplikácia uvedených

princípov môže významne prispieť k spomaleniu progresu neurodegeneratívnych ochorení a zlepšeniu kvality života seniorov (Wang, Said, 2024).

Uvedené indikácie nadväzujú na širšie chápanie cieľov geragogickej praxe, ktoré presahujú rámec izolovanej kognitívnej stimulácie. Aplikácia Montessori princípov sa prirodzene prelína s dimenziou odborných činností realizovaných v geragogickom prostredí, kde nielen podporuje zachovanie funkčných schopností seniorov, ale zároveň napĺňa širšie poslanie sociálno-edukačnej starostlivosti v rovine individuálneho rozvoja a kultivácie osobnosti. Határ (2011, s. 83) konštatuje, že základným cieľom geragogickej praxe je „*stabilizácia, socializácia, kultivácia a rozvoj osobnosti*“ človeka v seniorskom veku prostredníctvom intencií sociálno-edukačnej starostlivosti. Ciele edukácie je potrebné vnímať v ich komplexnosti, pričom by mali reflektovať nielen individuálne, ale aj spoločenské potreby a požiadavky.

Uvedená perspektíva úzko súvisí s prenášaním Montessori princípov do geragogickej praxe, keďže svojím dôrazom na aktivitu, sociálnu interakciu a zmysluplné učenie podporujú nielen individuálny rozvoj seniora, ale zároveň prispievajú k jeho sociálnej rehabilitácii. Koncept *Lebensbegleitend Lustvoll Lernen nach Montessori* (ďalej len „*L³M*“) je špecificky zameraný na súvzťažné činnosti. Základné princípy Montessori pedagogiky prenáša do geragogickej praxe, pričom autorky konceptu Mitterlechner a Dangl-Watko (2010, In Mitterlechner, 2022, s. 26) ich modifikované znenie vymedzujú nasledovne:

- „*Pomôž mi robiť to sám, pokiaľ je to možné!*
- *Pomôž mi, aby som to mohol znovu urobiť sám!*
- *Pomôž mi, aby som sa to mohol nanovo naučiť!*
- *Pomôž mi, aby som mohol byť sám sebou!*“

Význam prenášania Montessori princípov do geragogickej praxe nachádza oporu aj v mnohých empirických zisteniach. Výskumy uskutočnené na rôznych úrovniach starostlivosti o seniorov ukazujú, že aplikácia uvedených princípov môže priniesť merateľné benefity v rovine individuálnej aktivizácie. Už v minulosti preukázal výskum autorov Judge a kol. (2000) realizovaný v prostredí denných stacionárov, že seniori s demenciou vykazujú vyššiu mieru konštruktívnej participácie pri realizácii aktivít založených na Montessori princípoch v porovnaní s bežnými programami. Autorský kolektív indikoval, že organizácia aktivít je uskutočniteľná aj v nevýskumných podmienkach rezidenčnej starostlivosti za predpokladu, že sú zamestnanci adekvátne vyškolení. Pilotné projekty v oblasti implementácie Montessori princípov do práce so zdravotne znevýhodnenými seniormi priniesli výsledky potvrdzujúce ich praktickú realizovateľnosť a potenciál podporiť kvalitu života seniorov.

Rozsah zistení z pilotných projektov bol v nasledujúcich rokoch rozšírený o systematickú analýzu výskumov, ktorá priniesla komplexnejší obraz o účinnosti Montessori programov v prostredí

rezidenčialnej starostlivosti. Systematická prehľadová štúdia autorov Yan a kol. (2023) zameraná na efektívnosť Montessori programov u osôb s neurodegeneratívnymi ochoreniami identifikovala výrazné zlepšenie v aktívnej participácii účastníkov, duševnom zdraví a pri ťažkostiach s príjmom potravy. Autori zdôraznili, že pri návrhu intervencií založených na Montessori princípoch je vždy potrebné zohľadniť individuálne dispozície a preferencie účastníkov.

KONCEPT SOCIÁLNO-EDUKAČNEJ STAROSTLIVOSTI

Na uvedené perspektívy nadväzuje spomenutý koncept sociálno-edukačnej starostlivosti L^3M , ktorý ponúka konkrétny metodický rámec implementácie Montessori princípov do geragogickej praxe. Proces učenia seniorov je štruktúrovaný v exaktne definovaných krokoch, čím sa zabezpečuje systematické prepájanie kognitívnych, emocionálnych, perцепčno-motorických a sociálnych aspektov edukácie seniorov. Primárnym zámerom konceptu je podporovať autonómiu a zmysluplnú aktivitu seniorov prostredníctvom štruktúrovaného procesu učenia. Je diferencovaný do šiestich fáz, ktoré postupujú v lineárnom smere a vytvárajú rámec edukačného stretnutia:

1. *Naladenie a aktivizácia* – Úvodná fáza, ktorá zahŕňa motorické a kognitívne cvičenia. Jej cieľom je aktivizovať účastníkov, prebudiť ich pozornosť a pripraviť sa na učenie.
2. *Voľný výber práce* – Seniori si sami vyberajú materiály a sociálnu formu práce. Princíp voľby posilňuje ich autonómiu a zodpovednosť.
3. *Realizácia zvolenej práce* – Účastníci vykonávajú činnosť podľa vlastného výberu. Je dôležité vytvoriť im časový priestor na opakovanie, ktorý podporí upevnenie nových dispozícií.
4. *Fáza ticha* – Intencionálne stíšenie sa a chôdza po línii, ktorá má preventívny význam (zameraná na koordináciu a udržiavanie rovnováhy, čím sa podporuje napr. prevencia pádov).
5. *Fáza reflexie* – Možnosť hovoriť o skúsenostiach, zážitkoch a výsledkoch práce. Fáza podporuje schopnosť verbalizovať vlastné úspechy a zdieľať ich s ostatnými.
6. *Posilnenie duše a ukončenie* – Záverečná fáza, ktorá zahŕňa prácu so symbolmi a čítanie kontemplatívnych textov v skupine. Slúži na ukotvenie sebahodnoty, psychickej pohody a pokojné ukončenie procesu učenia sa (Mitterlechner, Szurkos, 2022).

Vymedzené fázy učenia nepredstavujú jediný štruktúrovaný aspekt konceptu L^3M . K ich realizácii sa vyžaduje naplnenie viacerých determinantov, ktoré podporujú autonómiu seniorov. Významnú úlohu zohrávajú učebné pomôcky vytvorené v súlade s Montessori princípmi, ktoré zohľadňujú individuálne dispozície starších ľudí. Významným prvkom konceptu L^3M je tiež prostredie prispôbené seniorom, ktoré ponúka širokú rozmanitosť výberu edukačných prostriedkov vhodných na samostatné učenie sa. Každý edukačný prostriedok, materiálnej i nemateriálnej povahy,

sleduje vopred premyslený zámer. Sprostredkujú možnosť samostatnej kontroly chýb, čím umožňujú seniorom svojpomocne overiť, či jednotlivé úlohy zvládli. Pri vývoji edukačných prostriedkov založených na Montessori princípoch určených pre seniorov sa prihliada predovšetkým na ich osobitosti. Dôraz sa kladie predovšetkým na ich pevnú stabilitu, pričom sú vyrobené z masívneho dreva, majú jasnú, jednoduchú štruktúru a využívajú ľahko čitateľné, veľké písmo v textových častiach. Úroveň obtiažnosti možno prispôbiť individuálnym dispozíciám seniora. Každý edukačný prostriedok je zároveň skonštruovaný tak, aby ho mohli používať osoby s akoukoľvek lateralitou i seniori s rôznorodými zdravotnými znevýhodneniami (Mitterlechner, Szurkos, 2022).

Z uvedeného vyplýva, že koncept L^3M nemožno vnímať redukcionisticky v intenciách sekvencií jednotlivých fáz učenia, ale v širšom kontexte pripraveného prostredia a podporných nástrojov, ktoré uľahčia seniorom aktívnu participáciu na edukačnom procese. V praxeologickej rovine boli vo vzťahu k systematickej práci s konceptom L^3M identifikované determinanty, ktoré poukazujú na východiská a aplikačný potenciál edukačných stretnutí. Mitterlechner (2023) ich vymedzuje nasledovne:

- *Otvorenosť* – ochota seniorov vstupovať na cestu učenia je z jedného stretnutia na druhé čoraz zreteľnejšia.
- *Práca na sebahodnotení* – postupom času rastie odvaha vyjadrovať sa pred skupinou k rôznym témam.
- *Medziľudské vzťahy* – v komunikácii medzi účastníkmi sú dodržiavané pravidlá rozhovoru.
- *Samoregulácia v učení* – pri práci s edukačnými prostriedkami sa prejavuje vysoká miera sústredenia a vytrvalosti. Možnosť samostatnej kontroly úloh je účastníkmi vnímaná pozitívne a prispieva k nezávislosti.
- *Eliminácia súťaživosti* – každý materiálny prostriedok je na edukačnom stretnutí k dispozícii iba v jednom vyhotovení, čím nedochádza k vzájomnému porovnávaniu sa medzi účastníkmi ani k súťaženiu.
- *Pozornosť a ohľaduplnosť* – vyskytuje sa ochota pristupovať k práci kooperatívne a s edukačnými prostriedkami sa zaobchádza starostlivo.

Aplikácia Montessori princípov v geragogickej praxi disponuje potenciálom pôsobiť efektívne, no výsledky vybraných výskumov poukazujú aj na limity sociálno-edukačnej práce spojené s pokročilým štádiom demencie. Výsledky štúdie Wilks a kol. (2017) ukázali, že Montessori aktivity majú mierny vplyv na redukciu nežiadúceho správania pri osobách s diagnostikovanou demenciou v pokročilom štádiu, ale zároveň viedli k zníženiu sociálnej participácie. Aj ďalšie sledované oblasti vykazovali zmiešané výsledky. Kvalita života sa v úvodnej fáze zlepšila, no

v záverečnom období poklesla. Miera úzkosti sa na začiatku znížila, pričom neskôr zaznamenala opätovný nárast. Psychická pohoda naopak v prvej fáze klesla, ale v priebehu ďalšieho obdobia sa zvýšila. Pokles sociálneho zapojenia mohol byť ovplyvnený charakterom Montessori aktivít, ktoré kládli dôraz na individualizované úlohy, čo obmedzilo čas vyhradený na interakciu medzi seniormi.

Výsledky uvedenej štúdie naznačili potrebu rozvoja prístupov, ktoré by dokázali reagovať na určité limity identifikované v praxi. Zavádzanie Montessori princípov do geragogickej praxe sa napriek určitým výzvam ukazuje ako vhodné aj pri práci so seniormi s neurodegeneratívnymi ochoreniami. Ich aplikácia podľa Wang, Said (2024) umožňuje prispôbiť konkrétne intervencie štádiu ochorenia, fragmentovať aktivity na menšie kroky, opakovaním umocňovať a rozvíjať životné i sociálne zručnosti. Indikovaný prístup vedie nielen k rozvoju kognitívnych funkcií, ale tiež k posilneniu sebavedomia, väčšej ochote zapájať sa do aktivít a k redukcii závislosti od pomáhajúcich profesionálov. Prenášanie Montessori princípov do oblasti sociálno-edukačnej starostlivosti o seniorov predstavuje ešte stále relatívne nový, ale perspektívny prístup, ktorý by mohol odľahčiť záťaž rodín a zároveň podporiť udržanie dôstojnosti a autonómie seniorov (Wang, Said, 2024). V podmienkach Slovenskej republiky neexistuje dostatok dát, ktoré by empiricky podložili potenciálnu efektivitu a zároveň absentuje aj širšie uplatnenie Montessori princípov v geragogickej praxi.

METODOLOGICKE VÝZVY V OVEROVANÍ EFEKTIVITY

Výsledky dostupných výskumov naznačujú potrebu systematického ukotvenia a ďalšieho rozvoja sociálno-edukačnej starostlivosti o seniorov, ktorá by dokázala reagovať na problematické aspekty vyplývajúce z praxe a absencie relevantných empirických dát. Výskumné zámery musia byť podľa Mousavi a kol. (2022) orientované predovšetkým na nasledovné oblasti:

- Komparácia rôznych kognitívnych terapií s Montessori prístupom pri práci s osobami s neurodegeneratívnymi ochoreniami.
- Kombinovanie prvkov Montessori s inými spôsobmi starostlivosti a evaluácia ich efektivity.
- Overenie účinnosti aplikácie Montessori princípov prostredníctvom experimentálneho metodologického dizajnu a randomizovaných kontrolovaných štúdií.
- Organizovanie programov kognitívnej rehabilitácie, ktoré vychádzajú z vedeckých dôkazov a sú určené pre rodiny a pomáhajúcich profesionálov.

V rámci žiadúceho zamerania výskumných šetrení realizovaných v budúcnosti sa ako kľúčová javí potreba experimentálneho overenia efektivity jednotlivých prístupov prostredníctvom riadne metodologicky ukotvených postupov. Nevyhnutným predpoklad úspešnej realizácie príslušných intervencií je získať spoľahlivé dáta na základe ktorých sa vyvodí praktické odporúčania pre

odborníkov pôsobiacich v každodennej praxi rezidenciálnej starostlivosti. Sheppard a kol. (2016) afirmatívne konštatujú, že výskumné snahy by mali priniesť komplexný opis intervencií založených na Montessori princípoch a to najmä jasnú špecifikáciu relevantných aktivít, použitých materiálov a spôsobov ich modifikácie vo vzťahu k individuálnym dispozíciám cieľových skupín. Detailná analýza uvedených aspektov by umožnila ďalšie overovanie prínosu intervencií na veľkých výskumných súboroch a zároveň by poskytla pomáhajúcim profesionálom praktické usmernenia pre zavádzanie opatrení do praxe.

Na vymedzené východiská nadväzuje empirické šetrenie autorov Wilks a kol. (2017), ktoré poukázalo na význam metodologickej rigidnosti a robustnosti výskumných dizajnov pri overovaní efektivity práce založenej na Montessori princípoch. Žiadúcu vnútornú validitu zistení zabezpečí predovšetkým náhodné rozdelenie účastníkov do experimentálnych a kontrolných skupín. Kváziexperimentálne stratégie sú však náchylné na pôsobenie konfundujúcich premenných, pričom v uvedenom výskume sa ako kapitálny determinant ukázal prirodzený progres ochorení. Spôľahlivosť výsledkov následne ovplyvňuje aplikácia observačných metód, ktoré sú citlivé na skreslenia (napr. sociálne želateľné reakcie či subjektívnosť pozorovateľov). Ich využitie je napriek tomu v určitých prípadoch nevyhnutné, ak autoevaluácia účastníkov nie je pre špecifiká cieľových skupín realizovateľná.

ZÁVER

Problematika integrácie intervencií založených na Montessori princípoch do oblasti sociálno-edukačnej starostlivosti o seniorov predstavuje významnú výzvu v rámci súčasnej geragogickej praxe. Zistenia z doposiaľ realizovaných výskumov naznačujú, že systematicky štruktúrované programy vychádzajúce z Montessori princípov, ktoré akcentujú podporu autonómie a zmysluplnej aktivity, prinášajú pozitívne efekty v oblasti kognitívnej stimulácie, emocionálnej stability i sociálnej participácie (Wang a Said, 2024). Za kľúčovú výzvu možno považovať snahu o zosúladienie individualizovaných vzdelávacích a aktivizačných činností s požiadavkami inštitucionálnej praxe. Osobitná pozornosť sa musí venovať prepojeniu empirických zistení s praktickými aplikáciami a to nielen v prostredí rezidenciálnej starostlivosti, ale aj v komunitných a rodinných formách starostlivosti o seniorov. Intervencie založené na Montessori princípoch disponujú potenciálom prispieť k udržaniu kvality života seniorov, posilneniu ich autonómie a zachovaniu dôstojnosti. Vo vymedzenom kontexte má špecifický význam koncept L^3M , ktorý poskytuje návrh komplexného metodického rámca pre aplikáciu Montessori princípov do geragogickej praxe. Zdôrazňujeme potrebu postulovania systematicky štruktúrovaných postupov s empiricky a dlhodobo overovanou efektivitou. Realizáciou relevantných výskumných šetrení

získame dáta potrebné pre optimalizáciu na dôkazoch založenej praxe sociálno-edukačnej starostlivosti o cieľové skupiny geragogiky.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

HATÁR, C., (2011). Geragogika – tretí pilier výchovovedy. Online. *Lifelong Learning – celoživotní vzdělávání*, roč. 1, č. 1, s. 77–91. ISSN 1805-8868. Dostupné z: <https://www.lljournal.cz> [cit. 2025-09-25].

JUDGE, K. S.; CAMP, C. J. a ORSULIC-JERAS, S., (2000). Use of Montessori-based activities for clients with dementia in adult day care: Effects on engagement. Online. *American Journal of Alzheimer's Disease*, roč. 15, č. 1, s. 42–46. ISSN 1938-2731. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/153331750001500105> [cit. 2025-10-08].

MITTERLECHNER, C., (2022). *Montessori Geragogik. Der alternde Mensch im Mittelpunkt*. Rakúsko: Facultas. ISBN 978-3-7089-2249-2.

MITTERLECHNER, C., (2023). *Montessori-Geragogik für Patienten der Justizanstalt Göllersdorf/NÖ*. Projektová dokumentácia. Online. Rakúsko: Institut für Lebensbegleitendes Lernen. Dostupné z: <https://www.montessori-geragogik.at/publikationen-presse/> [cit. 2025-09-26].

MITTERLECHNER, Ch. a SZURKOS, I., (2022). Die Montessori-Geragogik. Online. *Montessori*, roč. 60, č. 2, s. 86–94. ISSN 0944-2537. Dostupné z: <https://www.montessori.de> [cit. 2025-09-15].

MOUSAVI, S. A.; ASLANI, M. A.; KESHAVARZ MOHAMMADI, R.; BAHRAMIAN, E.; ZEHTAB, S.; BAHRAMIAN, F. a JALALI, A., (2022). The effect of Montessori program in the elderly with dementia: a literature review. Online. *Journal of Public Health and Development*, roč. 20, č. 3, s. 249–264. ISSN 2651-1258. Dostupné z: <https://doi.org/10.55131/jphd/2022/200320> [cit. 2025-09-15].

SHEPPARD, C. L.; McARTHUR, C. a HITZIG, S. L., (2016). A Systematic Review of Montessori-Based Activities for Persons With Dementia. Online. *JAMDA*, roč. 17, č. 2, s. 117–122. ISSN 1538-9375. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2015.10.006> [cit. 2025-10-10].

WANG, W. a SAID, F. M., (2024). Research on the Application of Montessori Education Method in Cognitive Training of Patients with Alzheimer's Disease. Online. *Journal of Clinical and Nursing Research*, roč. 8, č. 5. Dostupné z: <https://doi.org/10.26689/jcnr.v8i5.7306> [cit. 2025-09-06].

WILKS, S. E.; BOYD, P. A.; BATES, S. M.; CAIN, D. S. a GEIGER, J. R., (2017). Montessori-Based Activities Among Persons with Late-Stage Dementia: Evaluation of Mental and Behavioral Health Outcomes. Online. *Dementia*, roč. 18, č. 4, s. 1373–1392. ISSN 1741-2684. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1471301217703242> [cit. 2025-10-04].

YAN, Z.; TRAYNOR, V.; ALANANZEH, I.; DRURY, P. a CHANG, H.-C. (2023). The impact of Montessori-based programmes on individuals with dementia living in residential aged care: A systematic review. Online. *Dementia*, roč. 22, č. 6, s. 1259–1291. ISSN 1741-2684. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/14713012231173817> [cit. 2025-10-04].

AUTORI

¹Mgr. et Mgr. Justin Turzík, PhD., MBA

²doc. PaedDr. Nina Bodoríková, PhD.

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Dražovská 4, 949 01 Nitra

¹jturzik@ukf.sk

²nbodorikova@ukf.sk